

Robert Vannoy , Kutoka Uhamishoni, Hotuba 5B

Mambo ya Walawi na Hesabu

6. Hema la Kukutania Linasimamishwa – Kutoka 40

Kabla hatujaendelea, nilikosa nukta moja kwenye slaidi ya 32, kauli hiyo, “Uainishaji ni juhudi ya kuelewa umoja wa Biblia kutoka kwa mtazamo wa historia badala ya fumbo.” Kumbuka mchoro niliokuwa nao kuhusu mstari wa maendeleo ya historia ya ukombozi, na ukweli uleule ukijitokeza tena katika sehemu mbalimbali katika mstari huo unaunganisha historia pamoja.

Kichwa kinachofuata ni 6, “Maskani yasimamishwa – Kutoka 40.” Kumbuka tulizungumzia muundo wa msingi wa kitabu hicho huko nyuma mwanzoni mwa majadiliano yetu kama Ukombozi au Kutoka, Mlima Sinai, na kisha Hema – harakati tatu katika kitabu cha Kutoka. Ni katika sura ya 40 tunapofikia kilele. Unasoma katika sura ya 40 mstari wa 17, “Hivyo maskani hiyo ikasimamishwa siku ya kwanza ya mwezi wa kwanza wa mwaka wa pili.” Kisha katika mstari wa 20, “Alichukua Ushuhuda na kuuweka ndani ya sanduku.” Ushuhuda ni Amri Kumi, zile mbao za mawe. “Kisha akaleta sanduku ndani ya maskani, akatundika pazia la ngao, akalilinda sanduku la Ushuhuda kama Bwana alivyomwamuru.” Na unasoma katika mstari wa 34, “Kisha wingu likaifunika Hema ya Kukutania, na utukufu wa Bwana ukajaza maskani. Musa hakuweza kuingia Hema ya Kukutania kwa sababu wingu lilitua juu yake, na utukufu wa Bwana ukajaza maskani.”

Tunapoangalia maagizo ya ujenzi wa maskani, kuna nukuu kutoka kwa JA Motyer kwenye ukurasa wa 31, 32 wa nukuu hizo. Anasema, “Hiki ndicho kilele.” Kumbuka anasema, “Mungu alikuja kukaa ndani ya Hema. Mungu alikuwa akikaa katikati ya watu wake. Huu ndio kilele cha maendeleo ya ukombozi katika kitabu cha Kutoka.”

7. Kitabu cha Mambo ya Walawi a. Jina Kwa maoni hayo basi tunaendelea na nambari 7 kwenye muhtasari wako, “ Kitabu cha Mambo ya Walawi. ”

Hatutatumia muda mwingi kwenye Mambo ya Walawi, hasa kwa sababu ni nyenzo za kisheria. Angalia mambo madogo mawili chini ya 7: a ni “Jina,” b ni “Maoni ya jumla kuhusu maudhui.” Kuhusu jina, kumbuka nilisema kwamba katika utamaduni wa Kiyahudi, jina hilo limechukuliwa kutoka kwa maneno ya kwanza ya mstari wa kwanza wa kitabu. Hilo hutokea kuwa “weyiqra” katika Mambo ya Walawi 1:1, “naye akaita.” Kwa hivyo katika utamaduni wa Kiyahudi, jina ni “naye akaita,” (*weyiqra*). Jina tunalolifahamu, Mambo ya Walawi, linatokana na Vulgate ya Kilatini. Unaweza kuona umbo la Kilatini katika neno, “Mambo ya Walawi.” Kwa kweli linamaanisha “kitabu cha Walawi,” kitabu kinachohusu kazi ya Walawi, hasa makuhani, na majukumu yao. Nadhani ni bora tuwe na jina hilo la Vulgate linalosema kitu kuhusu maudhui ya kitabu kuliko jina katika utamaduni wa Kiyahudi, kwa sababu hivyo Mambo ya Walawi yanaonyesha msisitizo wa kitabu kuhusu ibada, majukumu ya makuhani, majukumu ya Walawi, aina za dhabihu, sherehe, n.k.

b. Maoni ya Jumla kuhusu Yaliyomo

Hoja b, “Maoni ya jumla kuhusu yaliyomo.” Kitabu hiki kimsingi ni sheria za kitamaduni. Mfumo wa kihistoria wa hilo bado ni Israeli katika Mlima Sinai. Unaona jinsi mstari wa kwanza unavyoanza na “Bwana alimwita Musa kutoka Hema la Kukutania.” Kwa hivyo huko Sinai Israeli inaandaliwa kwa kusudi ambalo Bwana aliwafanyia taifa. Kusudi hilo limetolewa katika Kutoka 19:6, ambapo Bwana alisema, “Mtakuwa kwangu ufalme wa makuhani, taifa takatifu.” Israeli itatengwa na mataifa mengine yote. Kisha Israeli itatekeleza kazi ya ukuhani miongoni mwa mataifa - kazi ya upatanishi. Mungu alikuwa tayari amewapa Israeli sehemu kadhaa za kisheria za nyenzo za kisheria. Kwanza una sheria ya msingi, Amri Kumi, kisha una Kitabu cha Agano, Kutoka 20 hadi 23. Kisha akarudi mlimani alipokuwa kwa siku 40. Kisha una kanuni zote kuhusu ujenzi wa maskani, Kutoka 27 hadi 31 na 36 hadi 40. Mwishoni mwa Kutoka maskani inaanazishwa, na sasa katika Mambo ya Walawi, una maagizo ya ziada na

ya kina yanayoelezea jinsi watu wenye dhambi wanavyoweza kumkaribia Mungu mtakatifu, na kuhakikishiwa kukubalika. Hilo ndilo wazo la msingi la kitabu: jinsi watu wenye dhambi wanavyoweza kumkaribia Mungu mtakatifu na kuhakikishiwa kukubalika.

1) Mstari Muhimu: Mambo ya Walawi 17:11 - Upatanisho wa Badala Mstari muhimu wa Mambo ya Walawi ni sura ya 17 mstari wa 11, unaosema, "Kwa maana uhai wa kiumbe umo katika damu. Ninawapa hii ili kufanya upatanisho kwa ajili yenu juu ya madhabahu. Ni damu inayofanya upatanisho kwa ajili ya maisha ya mtu." Kwa hivyo wazo la msingi la kitabu ni upatanisho wa mbadala unaotolewa kwa njia ya dhabihu ya damu. Kipengele kingine muhimu cha kitabu ni kwamba kinasimamia majukumu ya makuhani. Makuhani ni wapatanishi muhimu kati ya Bwana na watu wake. Tabia ya kitabu hiki inadhihirika katika Mambo ya Walawi 20:26, ambapo unasoma, "Mtakuwa watakatifu kwangu mimi, kwa sababu mimi Bwana ni mtakatifu. Nami nimewatenga ninyi na mataifa, ili mwe wangu." Kwa hivyo ni kitabu kuhusu utakatifu wa Bwana. Bwana ni mtakatifu na anataka watu wake wawe watakatifu; watu wake wanapaswa kutengwa na watu wengine wote.

2) Aina za Sheria Tunaweza kuangalia aina za sheria. Nitaonyesha kwa ufupi aina 5 tofauti za nyenzo. Kwanza, una hali ambazo mwenye dhambi anaweza na anapaswa kuleta dhabihu. Pili, una aina za dhabihu anazopaswa kuleta na maagizo kuhusu jinsi zinavyopaswa kutolewa. Tatu, sifa na majukumu ya makuhani yameelezwa; na nne, sheria za kina kuhusu usafi wa kijinsia zimetolewa. Mafundisho hayo yanapaswa kuwekwa dhidi ya historia ya desturi za Wakanaani katika eneo la ngono. Unaona hilo hasa katika Mambo ya Walawi sura ya 18 na sura ya 20, ambapo una maelezo ya kina ya vitu vilivyokatazwa kwa Waisraeli ambavyo vinasemekana kuwa chukizo kwa Bwana. Msifanye kama Wakanaani wanavyofanya. Kisha tano, sheria kuhusu usafi wa kiibada na uchafu. Kama vile,

kutogusa maiti, ukoma, wanyama, n.k.

Kwa hivyo ni aina hizo za mambo ambazo unazipata zimewekwa katika kitabu cha Mambo ya Walawi. Ni kitabu chenye umuhimu mkubwa kwa Waisraeli wa kale, kwa sababu kilishughulikia mambo ambayo Waisraeli walikabiliana nayo kila siku ya maisha yao. Kwa maneno mengine, kama wangeendelea na shughuli zao za kila siku, wangekabiliwa na aina za masuala yanayozungumziwa katika sheria hizi. Sasa kwetu sisi, nadhani kitabu hiki kinachukua umuhimu tofauti kabisa, kwa sababu hatuishi chini ya uchumi wa Agano la Kale. Sheria hizi za ibada zina umuhimu wa mfano tena, zikielekeza mbele kwa Kristo na kupata utimilifu na utimilifu katika Kristo. Kitabu cha Kiebrania kinasema, "Sadaka ya ng'ombe na mbuzi hatimaye haikuweza kuondoa dhambi." Ilikuwa ni kwa dhabihu ya Kristo tu ndipo hilo lingetimizwa Kristo alipokuja. Alikuwa dhabihu ya mwisho. Yote ambayo yameonyeshwa na kutabiriwa katika ibada hizi za Agano la Kale ambayo yalitimizwa katika Kristo. Kanuni hizi basi hazifungwi tena kila siku katika agano jipya. Kwa hivyo kwetu sisi, nadhani maana hiyo inachukua umbo tofauti kabisa na ilivyokuwa kwa Waisraeli wa kale. Nadhani kwanza kabisa unaona katika sheria hizi msingi wa kuelewa marejeleo ya sadaka za dhabihu, sherehe za utakaso, taasisi kama vile mwaka wa Sabato, mwaka wa Yubile, katika sehemu nyingine za Biblia; baadhi ya hayo katika Agano la Kale, baadhi ya hayo katika Agano Jipya. Kwa hivyo ukitaka kuelewa aina hizo za marejeleo, unagundua kwamba maelezo ya mambo kama hayo yako katika kitabu cha Mambo ya Walawi.

Pili, unamwona Kristo kwa njia ya kawaida katika Agano la Kale. Tambiko hizi zote zinamlenga Kristo. Ni kitabu cha upatanisho, utakaso na utakaso, na kina umuhimu.

Tatu, ni jambo la kuvutia kutokana na mtazamo wa historia ya jumla ya dini, ambapo unaweza kulinganisha ibada ya Israeli na ile ya watu wengine wa kale. Hilo ni jambo la kihistoria zaidi kuliko la kitheolojia. Israeli waliabuduje? Wakanaani waliabuduje? Hiyo ni kuiangalia kutokana na mtazamo wa historia ya

dini. Mambo ya Walawi hutoa taarifa nyingi kuhusu jinsi Israeli walivyoabudu katika kipindi cha Agano la Kale.

Mwishowe, kuhusu Wayahudi wa kawaida, hapo una maana inayofanana kidogo na ilivyokuwa katika Agano la Kale , iwe ilikuwa dhabihu za kila siku za hekaluni, nyingi yake inahusu sheria za lishe na Sabato. Mtoa maoni mmoja alibainisha, alipoulizwa ni kitabu gani katika Pentateuki wanachopenda kusoma zaidi, watu wasio Wayahudi wangependa Mwanzo; ilhali Wayahudi wengi wa Kiorthodoksi labda wangesema Mambo ya Walawi, kwa sababu katika Mambo ya Walawi daima kuna nyenzo zinazoongoza maisha yao hadi leo.

8. Sheria Kuhusu Dhabihu - Mambo ya Walawi 1-7

9. Kuwekwa Wakfu kwa Makuhani – Mambo ya Walawi 8-9

10. Uasi wa Nadabu na Abihu – Mambo ya Walawi 10 Mbali na maoni hayo ya jumla, angalia kwenye muhtasari wako namba 8, “Sheria kuhusu dhabihu – Mambo ya Walawi 1-7,” Sitaangalia nyenzo hiyo, lakini hapo ndipo utakapopata taarifa zaidi kuhusu dhabihu. Nambari 9, “Kuwekwa Wakfu kwa Makuhani – Mambo ya Walawi 8-9.” Sitasema lolote kuhusu hilo pia. Lakini 10, “Uasi wa Nadabu na Abihu – Mambo ya Walawi 10,” nataka kutoa maoni machache. Mambo ya Walawi 10 ni ya kihistoria. Ni uasi wa Nadabu na Abihu, na jinsi Bwana anavyoshughulikia hilo. Hii ni moja ya sehemu chache za simulizi katika kitabu hiki. Na unasoma katika mstari wa kwanza, “Wana wa Haruni, wana wa Nadabu na Abihu, walichukua vyetezo vyao, wakaweka moto ndani yake na kuongeza uvumba; nao wakatoa moto usioruhusiwa mbele za Bwana, kinyume na amri yake. Basi moto ukatoka mbele za Bwana, ukawateketeza, nao wakafa mbele za Bwana. Kisha Musa akamwambia Haruni, ‘Hili ndilo Bwana alilolisema aliposema, “Miongoni mwa wale watakaonikaribia nitajionyesha kuwa mtakatifu, machoni pa watu wote nitaheshimiwa.”’ Haruni akanyamaza kimya. Musa akawaita Mishaeli na Elzafani , wana wa Uzieli , mjomba wake Haruni , akawaambia, ‘Njooi hapa, wachukueni ndugu zenu nje ya kambi, mbali na mbele

ya patakatifu.’ Basi wakaja, wakawachukua, wakiwa wamevaa mavazi yao, nje ya kambi kama Musa alivyoamuru. Kisha Musa akawaambia Haruni na wanawe Eleazari na Ithamari , ‘Msiache nywele zenu zichafuke, wala msirarue nguo zenu, msije mkafa, na Bwana atawakasirikia jumuiya yote.’ ” Katika mstari wa 8, “Kisha Bwana akamwambia Haruni, ‘Wewe na wanao msinywe divai wala kinywaji kingine kilichochachushwa, mtakapoingia ndani ya hema ya kukutania, la sivyo mtakufa. Hii ni amri ya kudumu kwa vizazi vijavyo.”

Kwa hivyo hapa kuna hadithi ya Nadabu na Abihu waliotoa kile kinachoelezwa hapa kama moto usioruhusiwa mbele za Bwana. Hasa kile ambacho ni, hakijaelezewa zaidi. Ni vigumu kujua hasa kosa lilikuwa nini. Wengine wanapendekeza kwamba makaa yaliyowekwa kwenye vyetezo vyao hayakuchukuliwa kutoka madhabahuni ya Sadaka ya Kuteketezwa. Ukienda hadi mistari ya mwisho ya sura ya 9, unasoma kuhusiana na kuwekwa kando kwa makuhani na Musa na Haruni, katika mstari wa 24, "Bwana akawatokea watu wote; moto ukatoka mbele za Bwana, ukateketeza sadaka ya kuteketezwa na mafuta ya madhabahu." Kwa maneno mengine, madhabahu hiyo, mwishoni mwa sura iliyotangulia, ilikuwa imewashwa na moto wa kimungu, kwa mfano, uliotoka kwa Bwana. Je, Nadabu na Abihu walichukua chanzo kingine cha makaa badala ya kutoka madhabahuni ya sadaka ya kuteketezwa? Ukienda kwenye Mambo ya Walawi 16, ambapo una mjadala wa Siku ya Upatanisho, na ukiangalia mstari wa 12, unasema hapo, “Haruni anapaswa kuchukua maana ya makaa ya moto kutoka madhabahuni kutoka mbele za Bwana na konzi mbili za uvumba uliosagwa vizuri.” Kwa hivyo huenda ikawa ndio chanzo cha moto.

Wengine wanafikiri inahusiana na uvumba. Inasema waliongeza uvumba, kisha wanarudi kwenye Kutoka 30:34-38, maagizo ya kutengeneza uvumba. Kwa hivyo labda hawakufuata maagizo ya hilo. Lakini chochote kile, kulikuwa na uvunjaji wa sheria zilizowekwa kwa uzembe au kwa makusudi, na kwa sababu hiyo Nadabu na Abihu walipigwa na moto.

Wengine pia wanapendekeza kwamba huenda kulikuwa na ulevi, kwa

sababu ya kauli hiyo iliyo katika mstari wa 8 na 9, “Wewe na wanao msinywe divai wala kinywaji kingine kilichochachushwa, mingiapo ndani ya hema ya kukutania, la sivyo mtakufa.” Je, Nadabu na Abihu walikuwa wamelewa? Je, kulewa ndiko kulikuwa tatizo? Lakini chochote kile, ilikuwa adhabu kali.

Huenda ikawa ni kutoa mfano kutoka kwa Nadabu na Abihu mwanzoni mwa ibada ya kuadhimisha Israeli. Mwanzo huo ni muhimu ili ibada ianzishwe kwa msingi sahihi, na mfano ufanyike ili kanuni zifuatwe. Nadhani kuna ulinganifu fulani hapa katika kile kinachowapata Nadabu na Abihu na kile kinachowapata Anania na Safira katika Matendo sura ya 5. Waliwakilisha vibaya sadaka waliyoleta na wakapigwa na kutekelezwa. Hakika watu wengine baadaye walifanya mambo mabaya au mabaya zaidi kuliko Anania na Safira au Nadabu na Abihu, na bado hawakulipa hilo kwa maisha yao kama watu hawa walivyofanya. Lakini Bwana anasisitiza tena kwa njia iliyo wazi na yenye nguvu umuhimu wa kufuata kanuni; Israeli inaanza kuwepo kwake kama watu wa agano la Mungu. Kwa hivyo hayo ni maoni machache kuhusu 10, “Uasi wa Nadabu na Abihu.”

11. Sheria Nyingine – Mambo ya Walawi 11-27

Nambari 11 ni kama tu "Sheria zingine - Mambo ya Walawi 11-27." Unaona sherehe, ikiwa ni pamoja na Siku ya Upatanisho katika Mambo ya Walawi 16; na nyenzo zote za kisheria, hakika sura ya 16 ni sura muhimu, ambapo kila mwaka una sherehe hii ya Siku ya Upatanisho. Na siku hiyo kuhani mkuu alifanya upatanisho kwa ajili yake mwenyewe, na nyumba yake, na kwa ajili ya jumuiya nzima ya Israeli. Na ilikuwa siku muhimu kwenye kalenda ya kila mwaka.

Mbali na sura ya 16, unaweza kuongeza hapo sura ya 23, kwa sababu katika sura ya 23, una marejeleo ya sherehe tatu kuu za kila mwaka ambazo zilipaswa kuadhimishwa. Unaona katika Mambo ya Walawi 23:4-8, kuna mjadala wa Pasaka na Mikate Isiyotiwa Chachu. Mstari wa 6, “Siku ya kumi na tano ya mwezi, Sikukuu ya Bwana ya Mikate Isiyotiwa Chachu huanza.” Mstari wa 7, siku ya

kwanza ilikuwa kusanyiko takatifu, na mstari wa 5, Pasaka ya Bwana huanza jioni siku ya kumi na nne ya mwezi na siku ya kumi na tano ya mwezi ni sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu. Kwa hivyo Pasaka na sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu ziko katika mstari wa 4 hadi 8.

Kisha katika Mambo ya Walawi 23:15-22 kuna Sikukuu ya Majuma. Katika Agano Jipya linalorejelewa kama Pentekoste. Kwa hivyo, “Kuanzia siku iliyofuata Sabato, siku uliyoleta mganda wa sadaka ya kutikiswa, hesabu majuma saba kamili. Hesabu siku hamsini [hapo ndipo unapopata jina la “Pentekoste” au 50] hadi siku iliyofuata Sabato ya saba,” na maelezo ya Sikukuu hiyo ya Majuma. Kisha katika Mambo ya Walawi 23:33-43 kuna Sikukuu ya Vibanda. Inakuja mara tu baada ya Siku ya Upatanisho. Kwa hivyo sherehe hizo tatu, Pasaka, Sikukuu ya Majuma, na Sikukuu ya Vibanda zilikuwa sherehe za kila mwaka ambazo zikawa muhimu sana katika maisha ya Israeli.

12. Maandalizi ya Kuondoka Sinai - Nambari 1:1-10:10 a. Kitabu cha Hesabu

1) Jina

Hilo linatuleta kwenye 12, “Maandalizi ya Kuondoka Sinai – Hesabu 1:1-10:10.” Herufi a ni, “Kitabu cha Hesabu.” Na tena, chini ya hilo kuna mambo mawili madogo, 1), “Jina,” na 2), “Maudhui.”

Kwanza , kuhusu jina hilo, katika utamaduni wa Kiebrania, jina hilo ni *bemidbar* , ambalo linamaanisha "jangwani." Linatokana na mstari wa kwanza, "Bwana alizungumza na Musa katika jangwa la Sinai." Jangwani, ni *bemidbar* . Ni neno la tano, katika kesi hii, katika maandishi ya Kiebrania. Jina la Kiingereza, "Hesabu," linatokana na Septuagint, *Arithmoi ya Kigiriki* , na kisha hupitishwa katika utamaduni wetu wa Kiingereza. Tafsiri ya *Arithmoi* ni "Hesabu." Sasa, katika kesi hii, nadhani ni bahati mbaya kwamba kichwa cha kitabu hakitokani na utamaduni wa Kiebrania, "jangwani," kwa sababu "jangwani" inaelezea zaidi kuhusu maudhui ya kitabu kuliko kichwa, "Hesabu." Unaposoma kichwa "Hesabu," na kisha unanza sura ya kwanza, na una sensa hizi zote hadi sura ya

nne. Kisha katika sura ya 26, mwishoni mwa kitabu, una sura nyingine ya hesabu ya sensa. Lakini hizo ni sura tano tu. Kuhusu asilimia ya kitabu, asilimia 90 ya kitabu hicho haina uhusiano wowote na idadi au sensa. Kwa hivyo nadhani kwamba kichwa cha habari "jangwani" labda kingewasaidia watu, kikiwatia moyo kusoma kitabu, zaidi ya kichwa tunachokifahamu.

2) Maudhui ya Hesabu

a) Mfuatano wa Matukio Kuhusu maudhui, nadhani njia ya kuelewa maudhui ni kuangalia muundo wa mpangilio wa matukio wa kitabu. Kitabu hiki kinashughulikia kipindi cha miaka 38. Israeli ilikuwa miaka miwili Sinai, na kisha miaka 38 jangwani. Tunaona hilo kwa kulinganisha Hesabu 1:1 na Kumbukumbu la Torati 1:3. Unaangalia Hesabu 1:1, ambapo inasema, "Bwana akasema na Musa katika hema ya kukutania katika jangwa la Sinai siku ya kwanza ya mwezi wa pili wa mwaka wa pili baada ya Waisraeli kutoka Misri." Siku ya kwanza, mwezi wa pili, mwaka wa pili. Na unaangalia Kumbukumbu la Torati 1:3 na unasoma, "Katika mwaka wa arobaini, siku ya kwanza ya mwezi wa kumi na moja, Musa akawatangazia Waisraeli yote ambayo Bwana alikuwa amemwamuru." Kwa hivyo kitabu cha Hesabu ni kipindi cha miaka 38.

Waisraeli walikuwa kambini kwenye Mlima Sinai kwa takriban miaka 2. Unapata hilo kutoka Kutoka 19:1 linalosema, "Mwezi wa tatu baada ya Israeli kutoka Misri, walifika Sinai." Kisha Hesabu 10:11, "Siku ya ishirini ya mwezi wa pili wa mwaka wa pili, wingu liliinuka kutoka juu ya hema ya ushuhuda," na hapo ndipo Israeli ilipoanza kuondoka Mlima Sinai. Kwa hivyo walikuwa Sinai kuanzia mwezi wa tatu baada ya Kutoka, hadi siku ya ishirini ya mwezi wa pili, mwaka wa pili baada ya Kutoka. Kwa hivyo unaona maana yake ni kwamba Hesabu 1:1 hadi 10:10 inashughulikia kipindi cha siku 19. Kwa maneno mengine, Hesabu 1:1, ukirudi kwenye andiko lililotangulia hapo katika 1:1, siku ya kwanza ya mwezi wa pili wa mwaka wa pili; Hesabu 10:11: siku ya ishirini ya mwezi wa pili wa mwaka wa pili. Hesabu 1:1 hadi 10:11 zilikuwa siku 19 za mwisho ambazo Israeli

walibaki kwenye Mlima Sinai. Hiyo kimsingi ni sura kumi za kwanza, sensa, na kwa sehemu yake walikuwa wakijiandaa kuondoka Sinai.

Wanaondoka Sinai, tukio linalofuata muhimu linaelezwa katika Hesabu 13:14, ambapo wanafika Kadesh Barnea, ambayo ni lango la kusini kabisa, unaweza kusema, katika nchi ya Kanaani. Huko wanatuma wapelelezi katika nchi ya Kanaani, kutoka Kadesh Barnea. Wapelelezi wanarudi na wengi wao, isipokuwa Kalebu na Yoshua, walisema, "Hatuwezi kufanya hivyo. Watu hawa wana nguvu nyingi kuliko sisi." Na Bwana akawakasirikia na kwa hivyo akasema, "Kizazi hiki kisicho na imani na kisichoniamini mimi kuwapeleka katika nchi ya Kanaani kitakufa jangwani." Kizazi kilicho chini ya umri wa miaka 20, kitakua na hatimaye ndicho kitakachoingia katika nchi ya Kanaani.

Kwa hivyo Hesabu 13 na 14 ni matukio muhimu yanayofuata, hadi utakapofika Hesabu 15 hadi 20, ambayo ni miaka 38 ya kutangatanga. Kwa maneno mengine, sura sita tu zake zinasimulia kuhusu kipindi hicho cha miaka 38. Hii ni maelezo mafupi ya kipindi hicho kirefu. Tunajuaje kwamba sura ya 20 ni mwisho wa kipindi hicho cha kutangatanga? Kwa sababu inaonekana kwamba Hesabu 20:1 hadi 36:13 ni mwaka wa mwisho kabla ya mwaka wa arobaini baada ya Kutoka. Msingi wa hilo ni upi? Angalia Hesabu 20:1. Tunasoma, "Katika mwezi wa kwanza, jumuiya yote ya Waisraeli ilifika jangwani la Zini, wakakaa Kadeshi. Miriamu alikufa na kuzikwa hapo." Sasa, tatizo la Hesabu 20:1 ni, inasema "katika mwezi wa kwanza," lakini haisemi ni mwaka gani. Tutarudi kwenye hilo baada ya dakika moja. Katika mwezi wa kwanza, walifika jangwani la Zini na kukaa Kadeshi, Miriamu anakufa na kuzikwa. Ukiendelea zaidi katika sura ya 20, unasoma katika mstari wa 22 na kufuatia kifo cha Haruni. Unaona, wanafika, wakakaa Kadeshi, mstari wa 22 unasema, "Jumuiya yote ya Israeli ikaondoka Kadeshi, wakafika Mlima Hori. Katika Mlima Hori karibu na mpaka wa Edomu, Bwana anawaambia Musa na Haruni, 'Haruni atakusanywa awe pamoja na watu wake, hataingia katika nchi nitakayowapa Waisraeli, kwa sababu ninyi nyote wawili mliasi amri yangu hapo kwenye maji ya Meriba.'" Unasoma

katika mstari wa 28, “Haruni alikufa hapo, juu ya mlima.

Kisha Musa na Eleazari wakashuka kutoka mlimani na jumuiya yote ilipopata habari kwamba Haruni amekufa, nyumba yote ya Israeli ikamlilia kwa siku thelathini.” Kwa hivyo ukienda kutoka Hesabu 20:1-29 ambapo Haruni anakufa, hadi Hesabu 33:36 na kufuatia, Hesabu 33 ni sura ambayo ni orodha ya sehemu zote ambazo Israeli walisimama walipokuwa wakizunguka jangwani. Na ukifika mstari wa 36 katika orodha hiyo, unasoma, “Walitoka Esion- geberi, wakapiga kambi Kadeshi katika jangwa la Sini.” Sasa linganisha Hesabu 33:36 na 20:1. “Katika mwezi wa kwanza, jumuiya yote ya Israeli ilifika jangwa la Sini. Wakakaa Kadeshi.” Unaona, hapo ndipo jangwa la Sini na Kadeshi. Na kisha katika mstari wa 37, unasoma kwamba, “Walitoka Kadeshi, wakafika Mlima Hori.” Hiyo ni sawa na 20:22, “Jumuiya yote ya Israeli ikaondoka Kadeshi, wakafika Mlima Hori ;” na ni katika Mlima Hori ambapo Haruni alikufa. Kwa hivyo unasoma katika sura ya 33 mstari wa 37, “Wakatoka Kadeshi, wakafika Mlima Hori , kwenye mpaka wa Edomu.”

Kwa amri ya Bwana, Haruni kuhani akapanda Mlima Hori ambapo alikufa,” na kisha tarehe, “siku ya kwanza ya mwezi wa tano wa mwaka wa arobaini, baada ya Waisraeli kutoka Misri.” Kwa hivyo hiyo inaonyesha kwamba sura ya 20 inianza katika mwaka wa arobaini. Tutaona sura ya 20, mstari wa 1, “Katika mwezi wa kwanza, wakafika jangwa la Sini.” Mwezi wa kwanza wa mwaka gani? Je, huo ulikuwa mwaka wa arobaini? Kwa sababu hapo ndipo Miriamu alipokufa, na Haruni alipokufa. Kwa hivyo inaonekana wazi, basi, kwamba kuanzia 20:1 hadi 36:13 una nyenzo zinazohusiana na mwaka uliopita; mwaka wa arobaini. Kwa hivyo nadhani hiyo inasaidia, ukifuatilia mfuatano huu wa matukio, inakupa muundo wa kitabu. Sura ya 15 hadi 20 kwa kweli ni sehemu kubwa ya kipindi hicho cha miaka 38. Sura 10 za kwanza Israeli iko Sinai. Na 13 hadi 14 ziko Kadeshi; na 15 hadi 20 ni kutangatanga jangwani kwa miaka 38, na baada ya hapo, mkazo ni katika mwaka wa arobaini wanapojiweka katika nafasi ya kuingia katika nchi ya ahadi.

b. Wanaume wa Vita Wamehesabiwa na Nafasi Zimepewa - Hesabu 1:1 hadi 2:24

Tuendeleo kwa b, “Wanaume wa vita wamehesabiwa na nafasi zimepangwa – 1:1 hadi 2:24.” Bwana alimwambia Musa afanye hesabu, na hiyo ilihusisha kuhesabu wanaume wote wenye umri wa miaka 20 na zaidi ambao waliweza kutoka na kupigana. Unasoma hilo katika Hesabu 1:2 na 3, ambapo Bwana anasema, “Fanyeni hesabu ya jumuiya yote ya Israeli kwa jamaa zao na jamaa zao, mkaorodheshe kila mtu kwa majina, mmoja mmoja. Wewe na Haruni mtawahesabu kwa vikosi vyao, wanaume wote wa Israeli wenye umri wa miaka ishirini na zaidi wanaoweza kutumika jeshini.” Sehemu iliyobaki ya sura ya 1 inaelezea idadi ya wanaume wa vita kama hao katika kila kabila.

1) Hesabu za Sensa

Unapofikia sura ya 1 mstari wa 46 unapata jumla, ambapo idadi kutoka kila kabila imejumlishwa, na unasoma kwamba jumla ya idadi ilikuwa 603,550. Sensa kama hiyo inachukuliwa mwishoni mwa kitabu, katika sura ya 26, na ukiangalia hapo, katika mstari wa 51, jumla ya idadi hiyo ilikuwa 601,730. Kwa hivyo ni karibu sawa lakini ni chache kidogo. Lakini katika kipindi hicho cha miaka 38, kizazi kimoja kizima kilikufa, kizazi kingine kikachukua nafasi yao. 600,000 ni idadi kamili ya wapiganaji wenye umri wa miaka 20 au zaidi.

Sasa, ukitoa maelezo kutoka hapo, ikiwa kuna wanaume 600,000 wenye umri wa miaka 20 au zaidi, una wanaume walio chini ya miaka 20, na pia una wanawake. Kwa hivyo jumla ya idadi ya watu wa Israeli wakati wa Kutoka Misri, ungezidisha idadi hiyo 600,000 kwa watatu, labda. Kwa hivyo ikiwa unazidisha kwa watatu, unazungumzia jumla ya idadi ya watu 1,800,000, karibu watu milioni 2. Kwa kawaida idadi ya watu wa Israeli inayotolewa ni watu milioni 2 hadi 3. Na idadi hiyo kubwa ya watu imeibua maswali mengi, na sio tu na watu ambao hawaoni maandiko kama yaliyovuviwa na simulizi la kuaminika la historia hii ya wakati huu.

Baadhi ya maswali huibuka kutoka kwa maandishi ya Agano la Kale lenyewe kuhusu idadi ya Waisraeli waliokuwapo. Kwa mfano, Kumbukumbu la Torati linasema mara kwa mara jambo linalohusiana na hili. Angalia Kumbukumbu la Torati sura ya 7 mstari wa kwanza, “Bwana, Mungu wako, atakapokuleta katika nchi unayoingia kuimiliki, na kuwafukuza mbele yako mataifa mengi: Wahiti, Wagirgashi, Waamori, Wakanaani, Waperizi, Wahivi, Wayebusi,” kisha katika kifungu kinachofuata, “mataifa saba makubwa na yenye nguvu kuliko wewe!” Je, kulikuwa na mataifa saba katika Kanaani makubwa na yenye nguvu kuliko Waisraeli, wakati Waisraeli walikuwa watu milioni 2 au 3? Hilo linarudiwa mara nyingi katika Kumbukumbu la Torati. Nenda chini hadi sura ya 7 mstari wa 17, “Mnaweza kujisemea, mataifa haya yana nguvu kuliko sisi. Tunawezaje kuyafukuza?” Wana jeshi la watu 600,000? Nenda kwenye Kumbukumbu la Torati 9:1, “Sikiliza, Ee Israeli. Sasa unakaribia kuvuka Yordani kuingia na kumiliki mataifa makubwa na yenye nguvu kuliko wewe, yenye miji mikubwa yenye kuta hadi mbinguni. Watu hao ni hodari na warefu.” Kumbukumbu la Torati 11:23, “Ndipo Bwana atakapowafukuza mataifa haya yote mbele yako, nawe utawafukuza mataifa makubwa na yenye nguvu kuliko wewe.” Kwa hivyo una misemo kama hiyo. Ukirudi kwenye Kutoka 23:29, una kauli nyingine ya kuvutia. Hapo unasoma, “Bwana asema kuhusu Wakanaani, Wahiti, na Wahivi, ‘Lakini sitawafukuza katika mwaka mmoja, kwa sababu nchi itakuwa ukiwa na wanyama wa mwituni watakuwa wengi mno kwako.’” Inasikika kama idadi ya Israeli haitakuwa kubwa vya kutosha kusimamia nchi ili kuwaweka watu chini ya udhibiti. Kwa hivyo Bwana anasema kwamba hatawafukuza mara moja. Kwa hivyo maswali yameibuka kuhusu jinsi ya kuelewa takwimu hizi za sensa.

2) Kuelewa Hesabu Kubwa katika Agano la Kale: Mbinu 3 a) Hesabu ni Halisi na Sahihi

Hapa kuna mbinu tatu za msingi za kutafsiri nambari kubwa. Acha nitoe maoni kuhusu kila moja kisha nirudi kwenye swali kubwa zaidi. Mbinu ya kwanza

ni wale wanaokubali nambari za sensa kama zinavyotafsiriwa katika Biblia zetu za Kiingereza kwa msingi wa jinsi nambari hizo zinavyotafsiriwa katika Biblia zetu za Kiingereza. Hii ndiyo maana dhahiri zaidi ya maneno na maneno ya Kiebrania yanayotumika katika maandishi ya asili. Ukiangalia nukuu zako ukurasa wa 41, nina wawakilishi wawili wa mtazamo huo. Chini ya ukurasa, MacRae katika New Bible Commentary, “ The kubwa nambari katika hii sensa kuwa na imeundwa a ugumu kwa baadhi wasomaji, WHO pata hiyo ngumu kwa amini hiyo ya taifa ya Israeli ilikuwa hivyo nyingi wakati wa yake maandamano kupitia ya jangwa. Hata hivyo wakati sisi fikiria ya kubwa familia hiyo walikuwa kawaida na ya urefu ya wakati hiyo ilikuwa alitumia huko Misri kabla ya ya mwanzo ya ya ukandamizaji, ya kiasi ya ongezeko ni kuonekana kwa kuwa sivyo katika yote ” Ukiendelea na ukurasa wa 44, EJ Young ana mtazamo huo huo. Anasema, " Tatu pingamizi kwa hizi sura kuwa na imekuwa imetengenezwa. Moja, ikiwa ya nambari ya mapigano wanaume ilikuwa kuhusu 600,000, ya jumla idadi ya watu, hiyo ni alidai, ingekuwa kisha kuwa kuhusu 2 1/2 milioni, na hiyo ingekuwa kuwa na imekuwa haiwezekani kwa ya sabini familia ambayo alikuja ndani Misri kwa kuwa na kuzidisha hivyo haraka wakati wa ya wakati ya yao " Anasema haiwezekani, kwa sababu ya uzaaji wa Waebrania. " " Mbili, ya jangwa ya Sinai, hiyo ni alidai, inaweza si kuwa na endelevu hivyo nzuri a kikundi ya watu.” Lakini kama anavyosema, ilikuwa ni mkono wa kimiujiza wa Bwana uliowategemeza. ya agizo ya maandamano ni alisema kwa kuwa haiwezekani.” Anasema, “ Lakini ikiwa ya akaunti ni hivyo haiwezekani, hapana mwandishi ingekuwa kuwa na iliyoundwa kama vile a haiwezekani mpango. Ya sana ugumu kushiriki ni lakini a dalili ya historia. Tangu hivyo kidogo ni alisema kuhusu ya maelezo ya ya maandamano, sisi ni katika hapana nafasi kwa swali ya historia na usahihi ya ya kauli imetengenezwa.” Kwa hivyo kuna wasomi wengi wa kiinjili wanaounga mkono nambari kama zilivyo, kama zinavyotafsiriwa katika matoleo yetu ya Kiingereza.

b) Nambari zimebuniwa na kuzidishwa kwa njia bandia.

Kuna njia ya pili ya kukaribia nambari hizi. Huu ni mtazamo wa kawaida na wa kukosoa, ambapo inaweza kusemwa kwamba hakuna thamani katika nambari za sensa hata kidogo. Zimebuniwa kwa njia bandia na haziaminiki kabisa. Hoja ni kwamba jumla hizi zinaendana na wakati ujao sana, kwamba nambari hizo zimetiwa chumvi na hazina umuhimu wowote. Mtoa maoni mmoja anasema, "Hazina thamani yoyote ya kitakwimu." Kwa hivyo wengine wanazikubali kama zilivyo na wengine wanasema hakuna thamani yoyote.

Kundi la tatu. Kuna wale ambao hawakubali nambari kama zilivyotafsiriwa katika matoleo yetu ya kisasa, lakini wanajaribu kupata maelezo fulani kwa ajili yao kulingana na uelewa mbadala wa maana ya maandishi ya asili. Kwa maneno mengine, wale wenye mtazamo huu wanasema kuna kitu kinachoendelea hapa katika maandishi ya asili ambacho hatuelewi kikamilifu na jinsi zinavyotafsiriwa katika matoleo yetu ya kisasa vinawakilisha kitu kingine isipokuwa tafsiri sahihi ya lugha ya asili ya maandishi. Sasa baadhi ya watetezi wa mtazamo huu ni wasomi wa kiinjili ambao watakubali uaminifu wa maandishi. Ukiangalia historia ya tafsiri ya nambari hizi katika kundi hili la mwisho, zamani sana mtu mmoja aitwaye Flinders Petrie, mmoja wa wanaakiolojia wa awali wa Misri ya kale alisema kwamba neno la Kiebrania, *eleph*, lina maana mbili. *Eleph* linaweza kutafsiriwa, "maelfu." Una *elephim* hapo, wingi wake, kwa hivyo *eleph* inaweza na mara nyingi hutafsiriwa, "maelfu." Lakini pia inaweza kutafsiriwa kama "kundi la kikabila" au "ukoo," kitu cha aina hiyo. Angalia Waamuzi 6:15. Katika Waamuzi 6:15, hii ndiyo hadithi ya Gideoni. Gideoni anamwambia Bwana, "Ninawezaje kuwaokoa Israeli? Ukoo wangu ndio dhaifu zaidi katika Manase, na mimi ndiye mdogo zaidi katika jamaa yangu." Gideoni anaposema, "ukoo" wangu ndio dhaifu zaidi katika Manase, hilo ni neno *eleph*. Aina fulani ya kitengo kidogo cha kikabila.

Ukisoma 1 Samweli 10:19, unasoma hapo, "Lakini sasa mmemkataa Mungu wenu aliyewaokoa katika msiba wenu wote na shida zenu zote. Nanyi mlisema, 'Hapana, weka mfalme juu yetu.'" Huu ni mkutano huko Mispa. "Basi

sasa jihudhurisheni mbele za Bwana kwa kabila na koo zenu.” “Koo” kuna *elephim* , wingi wa *eleph* . Kwa hivyo Flinders Petrie aliangalia maandishi kama hayo, ambapo *eleph* haikumaanisha "elfu," lakini ilikuwa na maana nyingine, kama aina fulani ya kikundi kidogo cha kikabila cha aina fulani.

Kwa hivyo alichofanya na nambari zilizotolewa katika Hesabu 1, kwa kila kabila, tuseme, kwa mfano, mstari wa 35, hebu tuchague moja tu; ambapo inasema, "Idadi ya kabila la Manase ilikuwa 32,200." Ukiangalia maandishi ya Kiebrania ambayo ni *elephim 32* , na *me'ots mbili* kwa mamia. Kwa hivyo angesema *elephim* inarejelea vikundi vya mahema; *me'ots* inarejelea idadi ya wanaume wapiganaji katika kabila. Ili kwamba katika kisa cha Manase, kutakuwa na vikundi 32 vya mahema, *elephim* , na kutakuwa na wanaume wapiganaji 200. Kwa hivyo alihitimisha kwamba kulikuwa na vikundi 598 vya mahema, ukijumlisha vyote, ambapo kulikuwa na wanaume wapiganaji 5,550. Kwa maneno mengine, karibu wanaume wapiganaji 9.5 kwa kila kundi la hema. Lakini alikiri kwamba hawezi kushughulikia namba zote kwa njia hiyo, kwa sababu hii haielezi mstari wa 46, ambapo unapata 603,550. Haifanyi kazi na namba hiyo. Na pia kwa mfano, kwenye Hesabu 3:22, ambapo una idadi ya wanaume wote wenye umri wa mwezi mmoja au zaidi waliohesabiwa ilikuwa *elephim 7* , vikundi vya mahema 7 ambapo kulikuwa na 500. Kwa maneno mengine, uwiano unaonekana kuwa nje ya uwiano; vikundi vya mahema 7 - wanaume 500. Kwa hivyo hiyo ilikuwa pendekezo moja ambalo halijachukua muda mrefu sana.

d) Eleph → Aluph = Machifu, Manahodha

RED Clark alikuja na wazo jingine. Alichukua mzizi huo huo, *aleph aliuelekeza* , lakini akauelekeza tofauti, na badala ya *eleph* akauelekeza akiongeza vokali zinazoutafsiri kama *aluph* ambayo ina maana ya "mkuu" au "nahodha," ili katika nambari ungekuwa na idadi fulani ya manahodha, na kisha mamia ya sehemu ya nambari, kuonyesha wapiganaji.

e) Familia au Koo za Wenham Aina tofauti, au aina ya muundo uliobadilishwa, wa nadharia hiyo ilifanyiwa kazi zaidi na John Wenham. Aliandika makala katika Jarida la Tyndale inayoitwa, "Nambari Kubwa katika Agano la Kale." Ukiangalia ukurasa wako wa nukuu 42, chini ya ukurasa, kuna aya chache kutoka kwa makala ya Wenham, kuhusu "Nambari Kubwa za Agano la Kale," na unaona kwamba inaanza, "Kuna njia mbalimbali za kuchukua *eleph* bila kuhusisha idadi kubwa isiyowezezana. Inaweza kuwa kitengo cha kijamii - familia, ukoo, kikundi cha mahema au kitengo cha kijeshi ... Au inaweza kuwa afisa au shujaa aliyefunzwa maalum." Na anakubaliana na wazo hilo, sitaki kusoma haya yote; ni tata sana na ya kina. Unaweza kutaka kupata makala yote na kuisoma wakati mwingine ikiwa una nia ya hili. Lakini angalia sehemu ya katikati ya ukurasa wa 43. "Kuna sababu za kufikiria kwamba manahodha wa maelfu wangeweza kuwa na *me'ot 7 au 8* chini ya amri yao. Vile vile nguvu halisi ya *me'ah wa kawaida* " —hiyo ni mia moja. Anamchukulia *me'ot* kama kitengo cha kijeshi—"nguvu halisi ya *me'ah wa kawaida inaweza kuwa kama wanaume 75. Me'ah 235* na nusu ya wanaume *75* ingetoa takriban wanaume 17,662 1/2 kwa jumla. Hii, pamoja na *elephim 580* , ingetoa jumla ya jeshi la mapigano la zaidi ya 18,000." Na kisha anasema, "Tukiongeza hili mara mbili tena, ili kujumuisha wanawake, tutapata takriban 72,000 kwa uhamiaji wote." Hiyo ndiyo hoja yake kuu. Anapotafsiri maneno haya, anakuja na watu 72,000 kwa idadi ya watu, na watu 18,000 wa kupigana.

f) Mawazo ya Vannoy – Hakuna hata mmoja wa Mbinu Hizi Anayeshawishi na Anayepata Matatizo

Kwa hivyo kulikuwa na majaribio mbalimbali yaliyofanywa kushughulikia nambari hizi. Sidhani kama mapendekezo yoyote yanashawishi kabisa. Hakuna hata moja kati ya hayo yanayolingana na data zote. Hayalingani na muhtasari wa taarifa unayopata katika maandishi. Sidhani kama matatizo mengi yaliyotajwa na nambari hizo hayawezi kushindwa, ingawa vifaa, hasa vya jinsi watu milioni 2.5 wangeweza kuishi katika jangwa la Sinai kwa muda wote huo ni vya kushangaza.

Kwa kweli, Mungu alitoa kwa njia za kimiujiza. Sidhani kama nambari hiyo ilikuwa kitu ambacho hakingeweza kupatikana wakati wa kukaa kwa Yusufu Misri wakati wa Kutoka, wakati wa kipindi hicho cha miaka 400. Yangeweza kuongezeka hadi kiwango hicho.

Inaonekana kwangu kwamba tatizo liko wapi, na nadhani kuna tatizo hapa, ni pamoja na maandiko ya Biblia tuliyoyaangalia, "mataifa saba makubwa na yenye nguvu kuliko nyinyi." Na zaidi ya hayo, tunachojua kuhusu ukubwa wa miji na idadi ya watu wa Kanaani wakati wa ushindi. Ukiangalia ukubwa wa miji, chagua Yeriko, kwa mfano, mji wa kwanza waliouchukua. Unafikiri Yeriko ilikuwa kubwa kiasi gani? Kuna yeyote anayejua? Ni kilima, na kuta za msingi bado zipo. Ni ekari 7! Kwa maneno mengine, ni mji unaolingana na ukubwa wa mali ya maegesho ya shule hii. Hatungeuita huo mji! Sasa huo ulikuwa mji mdogo; kulikuwa na watu wapatao 2,500 waliokuwa wakiishi Yeriko. Lakishi ilikuwa ekari 18; Gibeoni 16; Megido, 13; na Ai, ekari 27. Kwa hivyo unazungumzia makazi madogo sana. Idadi ya watu wa Yeriko ilikuwa kama watu 2,500.

Tazama ukurasa wa 42 wa nukuu yako. Roland DeVaux , katika kitabu chake *Life and Institutions of Ancient Israel* , anasema, "Miji ya Biblia haikuwa mikubwa. Inashangaza kuona kutokana na uchimbaji jinsi ilivyokuwa midogo. Mingi yake ingeweza kuwekwa kwa urahisi katika Trafalgar Square, na mingine haikujaza ua wa Jumba la Matunzio la Kitaifa. Annals of Tiglathpileser III inatoa orodha ya miji huko Galilaya iliyotekwa mwaka wa 732; idadi ya mateka inatofautiana kati ya 400 na 650—na mfalme huyu alikuwa akiwafukuza watu wote. Wakati huo, vilikuwa vijiji kama vile vya leo, na si vikubwa zaidi." Kifungu kinachofuata, "Kwa Samaria na Yerusalemu vyanzo vingine vya habari vinapatikana. Sargon II anasema kwamba alibeba watu 27,290 kutoka Samaria." Kifungu kinachofuata, "Kwa Yerusalemu, takwimu za uhamisho wa Nebukadreza ni ngumu... Kwa makadirio yanayofaa, katika wakati wa Bwana wetu mji ulikuwa na wakazi wapatao ishirini na tano au thelathini elfu. Miaka michache iliyopita hii

ilikuwa idadi ya watu wa Jiji la Kale ndani ya kuta, na katika eneo lile lile. Idadi ya watu haiwezi kuwa kubwa zaidi katika nyakati za Agano la Kale.”

Kwa hivyo miji hii ilikuwa midogo. Katika vita kati ya Ramesesi II na Wahiti tulizungumzia hilo kuhusiana na Mikataba ya Wahiti na pia kuhusiana na Kutoka na Farao wa ukandamizaji, kulingana na Breasted, katika *Kumbukumbu zake za Kale za Misri*, majeshi yalikuwa kama 20,000 kila moja kwa Wahiti na Wamisri katika Vita kwenye Mto Orontes. Sasa, kama majeshi ya Wahiti na Wamisri yalikuwa 20,000; je, jeshi la Israeli lilikuwa 600,000?

Zaidi ya hayo, ukirudi kwenye Kutoka 18, ambapo unakumbuka Yethro alimpa Musa ushauri wa kuunda majaji juu ya maelfu, mamia, hamsini, na makumi, kama Israeli ingekuwa na watu milioni 2, ingekuwa angalau wanaume 600,000, kwa watu milioni 2. Fikiria kile Yethro alimwambia Musa afanye. Kama angetekeleza hilo kama inavyosema, angelazimika kuteua watawala 2,000 juu ya maelfu; watawala 20,000 wa mamia; watawala 40,000 wa hamsini; na watawala 200,000 wa makumi. Kwa hivyo angefanya wateule 262,000. Kisha unafikiri, Musa alikuwa akifanya kazi hiyo yote mwenyewe, kabla ya kuwateua watu hawa. Hilo ni jaribio tu kutoka Kutoka 18, la kufanya kazi ya mfumo unaozungumziwa hapo, kwa msingi wa idadi ya watu milioni 2.

Mtu hujiuliza, “Je, kuna kitu kinachoendelea katika takwimu hizi za sensa ambacho hatukielewi?” Hapo ndipo ninapoelekea kuzungumzia hili. Kuna msemu wa Kilatini, unaoitwa “kutafakari,” kitu ambacho huwezi kukizungumzia, kwa sababu huna ushahidi wa kutosha kuunda hitimisho thabiti. Nadhani kazi zaidi inahitaji kufanywa kuhusu nambari hizi za sensa. Lakini muhimu zaidi kuliko kazi zaidi, nadhani mwanga zaidi unahitaji kutolewa kwenye kinachoendelea katika nambari hizi. Sidhani kama njia zilizopendekezwa sasa za kushughulikia maandishi zinatoshia.

Hitimisho: Kuacha Nambari Zisijulikane hadi Kazi Zaidi Itakapokamilika

Ukiangalia ukurasa wa 41, kuna aya moja hapo iliyoandikwa na RK

Harrison, kuelekea chini ya ukurasa. Anasema, “ Hakuna ya hizi majaribio kwa kipimo chini ya Zamani Agano nambari ni uwezo kwa akaunti kwa kuridhisha kwa yote ya data kushiriki, na hivyo ya mapendekezo imetengenezwa haiwezi kuwa kuchukuliwa kama kwa usawa halali kwa madhumuni ya tafsiri. Kama nyingine ushahidi kutoka Karibu Mashariki vyanzo kuhusu nambari kwa ujumla ni ya yoyote thamani katika hii muunganisho, hiyo ingekuwa kuashiria hiyo ya Zamani Agano nambari hesabu "hii ndiyo kiini chake," " pumzika" juu ya baadhi msingi ya uhalisia ambayo ilikuwa kabisa inayojulikana kwa ya wazee, lakini ambayo ni haijulikani kwa kisasa wasomi. ” Nadhani labda hicho ndicho kinachoendelea hapa.

Nadhani chochote ambacho maandishi yanasema, nadhani ni cha kuaminika. Sina uhakika kama tunaelewa lugha iliyopo hapo kwa usahihi. Kwa maneno mengine, *eleph huyo* anaonekana kuwa na umuhimu wa kijeshi hadi sasa, kama kamanda wa vitengo vya kijeshi au kitu kama hicho badala ya aina ya nambari ya usawa kwa maelfu au mamia. Nadhani kuna kitu kinachoendelea ambacho hatukielewi kikamilifu. Kwa hivyo, ni vigumu sana kusema ni wangapi. Ilitosha kwamba iliwafanya Misri kuwa na wasiwasi kwamba walikuwa wanazidi kuwa kubwa kiasi cha kuwadhhibiti. Lakini kwa upande mwingine, inaonekana haina mantiki kufikiria kwamba jeshi la Israeli lilikuwa 600,000 wakati Misri ilikuwa na jeshi la 20,000 pekee. Kwa hivyo maandishi hayo yanaaminika, lakini kuna kitu kinachoendelea hapa ambacho hakieleweki vizuri kutoka kwa mtazamo wetu mdogo wa kisasa.

Imenukuliwa na Hyeyon Lim
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
 Hariri ya mwisho na Katie Ells
 Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt